

28. 6. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení

Promlčení je tradičním právním institutem zajišťujícím motivaci oprávněné osoby k učinění příslušných právních kroků. Zákonodárce jím apeluje na věřitele, aby své nároky uplatňovali, zejména prostřednictvím soudního návrhu, ve lhůtě nepřesahující určitou časovou hranici. Takový přístup je z procesního hlediska nejen praktický, ale je rovněž v souladu s postulátem soukromého práva *vigilantibus iura scripta sunt*, tedy že práva patří bdělým.

Promlčecí lhůta (resp. promlčecí doba dle staré právní úpravy) sestává ze dvou složek, a to lhůty subjektivní a lhůty objektivní. Počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty je závislý na okolnostech subjektivních, tedy spojených s určitým subjektem právního poměru, kterým je oprávněný. Oproti tomu počátek plynutí objektivní promlčecí lhůty je na subjektu právního poměru nezávislý.

Účinky promlčení nastávají v okamžiku uplynutí jedné z výše uvedených lhůt, podle toho, která uplynula dříve. Objektivní promlčecí lhůta tak představuje absolutní limitaci oprávněného, když určuje okamžik, do kterého může oprávněný u soudu uplatnit svůj nárok bez rizika uplatnění námitky promlčení.

V tomto článku se budu dále věnovat pouze subjektivní promlčecí lhůtě.

Otázce promlčení, resp. počátku subjektivní promlčecí doby se v nedávné době věnoval ve svém rozhodnutí ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2039/2016, Nejvyšší soud. Řízení, zajímavé i v dalších právních aspektech, se týkalo sporu lyžařky Šárky Strachové se svým otcem o odměny ze soutěží, tzv. *prize money*, které si měl otec lyžařky „přisvojit“. Mezi stranami bylo přítomné sporné, v jakém okamžiku počala běžet lyžařce subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění svých práv. V rozhodnutí soud uvedl, že „pro posouzení počátku běhu subjektivní promlčecí doby ve smyslu § 107 odst. 1 obč. zák. je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je nabyt. Vyžadována je skutečná (prokázaná) vědomost oprávněného, již ovšem není myšlena znalost právní kvalifikace, nýbrž toliko skutkových okolností, z nichž lze vznik práva z bezdůvodného obohacení dovodit.“

Kromě jiných aspektů řeší rozhodnutí otázku, zda je pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nutné, aby se oprávněná osoba o vzniku bezdůvodného obohacení a o osobě povinné k jeho vydání skutečně dozvěděla, či zda je v některých případech možné vědomost o vzniku bezdůvodného obohacení a osobě, která se obohatila, pro účely promlčení presumovat. Rozhodnutí deklarovalo

první variantu.

Je na místě podotknout, že dané rozhodnutí se vztahuje k zákonu č. [40/1964](#) Sb., tedy k předchozímu občanskému zákoníku (dále jen „**OZ 1964**“). Ačkoli závěr rozhodnutí není vzhledem k úpravě v OZ 1964 nikterak překvapivý a navazuje na dosavadní judikaturu, mám za to, že jej nelze aplikovat na současnou právní úpravu, která stanoví jiné principy.

Historický exkurs

Český právní řád byl v minulosti založen na tzv. dvoukolejnosti soukromoprávní úpravy, kdy se rozlišoval zákonný režim platný pro právní styk mezi podnikateli a mezi dalšími osobami. Soukromoprávní vztahy tak byly upraveny ve dvou různých kodexech.

Ve vztahu k relevantní právní úpravě lze zmínit § 106 odst. 1 OZ 1964, dle kterého se právo na náhradu škody promlčí za dva roky ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Obdobnou úpravu obsahuje OZ 1964 ve svém § 107 odst. 1 ve vztahu k vydání bezdůvodného obohacení, kdy se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil.

Rozdílnou úpravu oproti výše uvedenému zakotvoval pro podnikatelský styk zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník (dále jen „**ObchZ**“). Ten ve svém § 398 obsahoval úpravu ohledně promlčecí doby v případě náhrady škody, kdy u práva na náhradu škody počala subjektivní promlčecí lhůta běžet dnem, kdy se poškozený **dozvěděl** o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě, **nebo** kdy se o těchto skutečnostech **dozvědět mohl**. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ve vztazích mezi podnikateli je vedle výše uvedených kritérií spočívajících ve skutečné vědomosti o existenci škody a osoby povinné k její náhradě postavena na roveň skutečnost, že se o výše uvedeném oprávněný dozvědět mohl.

Současná právní úprava

V rámci proběhnuvší rekodifikace soukromého práva byly OZ 1964 a ObchZ zrušeny a v oblasti náhrady škody, bezdůvodného obohacení a jejich promlčení nahrazeny zákonem č. [89/2012](#) Sb., občanským zákoníkem (dále jen „**NOZ**“). V rámci rekodifikace tak došlo k odstranění výše nastíněné dvoukolejnosti soukromoprávních vztahů, kdy podnikatelské i jiné vztahy upravuje jediný právní předpis (NOZ).

Základní podmínky pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty stanoví NOZ v § 619 odst. 1, dle kterého počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Na otázku, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé, nám zákonodárce dává odpověď v § 619 odst. 2 NOZ. Podle něj může být právo uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba **dozvěděla** o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, **anebo** kdy se o nich **dozvědět měla a mohla**. Okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty pak zákonodárce stanovil pro některé případy zvlášť.

Na základě ustanovení § 620 odst. 1 NOZ zahrnují okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. Obdobnou úpravu obsahuje NOZ v § 621 i pro bezdůvodné obohacení, kdy rozhodné okolnosti zahrnují vědomost, že k bezdůvodnému obohacení došlo, a o osobě povinné k jeho vydání.

Pro účely tohoto článku je klíčová dikce výše uvedeného ustanovení § 619 odst. 2 NOZ, jehož prostým jazykovým výkladem je seznatelné, že zákonodárce v otázce počátku běhu promlčecí lhůty

postavil na roveň okamžik skutečného zjištění v zákoně vymezených skutečností a kvalifikované možnosti oprávněného se o takových okolnostech dozvědět. Tato nová úprava je bezesporu bezprostředním projevem zásady *vigilantibus iura scripta sunt* a ukládá k tíži oprávněného jeho nezáměr o ochranu svých práv. Oprávněný samozřejmě nemá povinnost řádně dbát ochrany svých práv, ale musí počítat s následky takového svého nedbalého chování. Výše uvedené potvrzuje i důvodová zpráva k § 619 NOZ, dle které zákonodárce nezamýšlí poskytovat právní ochranu osobě, která se o svá práva z nedbalosti nestará.

Co se týče vzájemného vztahu ustanovení § 619 NOZ a § 620 či 621 NOZ, potažmo výkladu § 620 a 621 NOZ, konstatuje např. K. Svoboda: „Z § 620 odst. 1 a 2 vyplývá, že vědomost poškozeného o výši škody a škůdci se nepředpokládá, ale musí být postaveno na jisto, kdy tuto znalost poškozený získal (NS 25 Cdo 2592/2006, NS 25 Cdo 308/2009), neuplatní se tedy předpoklad, že běh promlčecí lhůty počíná dnem, kdy se poškozený o svém právu „měl a mohl dozvědět“ (§619 odst. 2). Ustanovení § 620 je *lex specialis* k § 619.“[1] Obdobně se vyjadřuje ve vztahu k bezdůvodnému obohacení, kdy uvádí: „Ustanovení § 621 je *lex specialis* k 619 odst. 2. Proto pro počátek subjektivní promlčecí lhůty bezdůvodného obohacení není podstatné, zda se poškozený o škodě měl a mohl dozvědět dříve.“[2]

S uvedeným názorem se neztotožňuji, neboť mám za to, že zákonodárce v § 619 NOZ vymezuje obecná pravidla pro stanovení počátku běhu promlčecí doby, která jsou společná více případům promlčení v zákoně upravených, tedy i promlčení náhrady škody a bezdůvodného obohacení. Ustanovení § 620 a 621 NOZ pak konkretizují okolnosti podstatné pro počátek běhu promlčecí lhůty předvídané v § 619 odst. 2. Systematickým výkladem docházím k závěru, že § 620 a 621 NOZ svou povahou ustanovení § 619 doplňují, nikoli nahrazují. Výše uvedenému napovídá i skutečnost, že ustanovení § 619 NOZ neobsahuje konkrétní časové ukotvení okamžiku, ve kterém počíná běžet promlčecí lhůta, vymezení okolností rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty již § 619 NOZ nezakotvuje. Pro některé případy (pro náhradu škody či bezdůvodné obohacení) jsou pak tyto okolnosti definovány výslovně právě v § 620 a 621 NOZ.

Ve světle zásady *vigilantibus iura scripta sunt* není logické, aby právní řád poskytoval ochranu osobě, která se vlastní nedbalostí neseznámí s klíčovými podklady přesto, že je má ve své moci a nic jí v takovém jednání nebrání. To by mělo platit stejně pro náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení, jako pro jiné případy; k odlišení zde není důvod. Nadto lze ze změny dikce zákona oproti dřívější úpravě v OZ 1964 dovodit záměr zákonodárce předchozí koncept popsany výše změnit. Opačný výklad by dále vedl k nesčetným praktickým problémům v průběhu dokazování, kdy okamžik, ve kterém se osoba o rozhodných skutečnostech skutečně (prokazatelně) dozvěděla, může být obtížné prokázat pro kohokoliv jiného, než právě pro takovou osobu.

Lze připustit, že výše uvedené spory ve výkladu by nevznikaly, pokud by dikce § 620 a 621 NOZ neobsahovala slovo „vědomost“, které může být poněkud matoucí (oprávněná osoba by se v jeho duchu dle § 619 odst. 2 v kombinaci s § 620 a 621 NOZ dozvěděla či měla a mohla dozvědět o své vědomosti). Tuto formulaci nicméně lze dle mého názoru překlenout i s ohledem na výkladové pravidlo v § 2 odst. 2 NOZ akcentující i jiné než gramatické metody výkladu. Dle mého názoru je dále zjevné, že pokud by zákonodárce zamýšlel převzít koncepci OZ 1964 a počátek běhu promlčecí lhůty vázat na skutečnost vědomost oprávněného, neměnil by dikci zákona a jednoduše by převzal původní znění § 106 odst. 1 a § 107 odst. 1 OZ 1964.

K námi prezentovanému výkladu se ve vztahu k bezdůvodnému obohacení kloní i jiní autoři, když připouští ve vztahu k vydání bezdůvodného obohacení alternativní počátek běhu promlčecí lhůty v okamžiku, kdy se oprávněný o rozhodujících okolnostech skutečnosti dozvědět měl a mohl.[3] Ačkoli se vyjadřují explicitně pouze o bezdůvodném obohacení, mám za to, že tyto závěry lze vzhledem k podobnosti právní úpravy vztáhnout i na náhradu škody.

Závěr

Dle mého názoru nelze ustanovení § 620 NOZ, potažmo § 621 NOZ, vykládat jako ustanovení speciální a nahrazující ve vztahu k § 619 odst. 2 NOZ. Tato ustanovení na § 619 odst. 2 NOZ naopak navazují a konkretizují jej. Subjektivní promlčecí lhůta v případech dle § 620 a 621 NOZ dle mého přesvědčení běží ode dne, kdy se ve smyslu § 619 odst. 2 oprávněná osoba dozvěděla nebo měla a mohla dozvědět o existenci škody a osobě povinné k její náhradě, respektive o skutečnosti, že k došlo k bezdůvodnému obohacení, a o osobě povinné k jeho vydání. Předchozí judikatura, včetně výše uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 12. 2016, sp. zn. 28 Cdo 2039/2016, tak dle mého názoru nebude v otázce určení okamžiku rozhodného pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty u bezdůvodného obohacení pro účely NOZ nadále použitelná.

Mgr. Lukáš Dušek,
advokát

[BRODEC & PARTNERS s.r.o., advokátní kancelář](#)

Rubešova 162/8
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 247 215
e-mail: info@akbrodec.cz

[1] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. (2014). Občanský zákoník - Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., s. 1561.

[2] Tamtéž, s. 1570.

[3] LAVICKÝ, P. a kol. (2014). Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1- 654). Komentář. Praha: C. H. Beck. Dostupné z: <BECK ONLINE právní informační systém> [Přístup dne 25. 5. 2016], komentář k § 621.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)